

ГОВОР МИЉКОВИЋЕВЕ ПРЕПИСКЕ

(*Бранко Миљковић – Прејиска, документи, њосветје*, приредио, написао предговор и напомене: Јован Младеновић, Ниш, 2012)

У склопу вишедеценијских истраживања Миљковићевог дјела и личности, Јован Младеновић, виши кустос Народног музеја у Нишу, припремио је за штампу књигу до сада необјављене пјесникове преписке, докумената и посвета, у којима је на потпун начин представљена приватна и јавна личност Бранка Миљковића, његове књижевне идеје, погледи на живот и доба у којем је стварао, на пријатељства и књижевне савременике.

Миљковићева приватна преписка је разноврсна, а пошто обухвата најразличитије сегменте пишевог приватног и јавног живота, можемо је посматрати из неколико засебних перспектива, које подједнако свједоче о његовом менталном и психолошком склопу, о снажним осјећањима, те о књижевним и поетичким идејама, али и једном бремени том добу које је било веома важно за идентитет српског народа и српске књижевности у другој половини XX вијека. Важно је овом приликом нагласити да је највећим дијелом Миљковићева преписка била већ објављена у пишевим *Сабраним делима* које је објавила у четири тома нишка «Градина» 1971. године. Приређивањем и објављивањем непознате преписке у овој књизи, Јован Младеновић је на индиректан начин употпунио претходно издање, те створио лијепе претпоставке за обликовање предстојећег критичког издања које би требало да буде приређено поводом осамдесет година од рођења Бранка Миљковића (1934–2014).

Приватно писмо није изворна поетска форма, нити се може посматрати као осамостаљени књижевни жанр, што је случај са књижевним писмима (епистолама) и посланицама, а због необавезности и слободе израза тешко га је прецизно дефинисати и одредити. У изворном облику, писмо је изразито субјективна форма, утемељена на обраћању «другоме» и исказивању личнога става и мишљења. Најближе је облицима усменог разговора, а можемо га посматрати као форму одложеног (посредног) дијалога, или још боље као форму «преполовљеног» разговора, са прецизним датирањем и знаком времена и мјеста писања, са одговарајућим прескриптом и сускриптом, са евентуалним постскриптом и слично.

Миљковићева преписка у ширем смислу садржи 222 јединице: писма, дописне карте, разгледнице, пословна писма на меморандуму, телеграме, писма са изјавама саучешћа поводом пјесникове смрти, подсјетнице, пропуснице, чланске карте, документа, плакате за књижевне вечери и двије књиге утисака. У хронолошком погледу, односи се на раздобље од 1956. до 1961. године, а неколико писама стигло је после пјесникове смрти његовим родитељима.

У ову књигу и ово издање, Јован Младеновић је уврстио сва до сада необјављена и непозната писма и документе из Миљковићеве заоставштине, а затим је сачинио селективни избор из претходно објављене преписке. Укупно је у ову књигу уврштено: 97 писама, 10 докумената, 5 позивница, 8 честитки и 39 посвета у књигама из пјесникове приватне библиотеке.

Посебну књижевноисторијску вриједност представља прво објављивање седам писама које је Бранко Миљковић упутио хрватском пјеснику Златку Томичићу у периоду од 10. јануара 1959. до 15. јануара 1960. године. Она свједоче о поетичкој блискости двојице младих писаца, о читавом низу заједничких књижевних планова и идеја, о сарадњи и припремању прилога за објављивање у тадашњим књижевним часописима, о проблемима које су и један и други имали у својим књижевним срединама, али и о изразитој приватној блискости, повјерењу и међусобном уважавању. Бранко Миљковић писма започиње обраћањем «Драги мој Златко» или «Драги мој велики хрватски брате», а Томичић му узвраћа са «Драги Бранко», «Драги мој брате», «Мили мој», «Драги мој Бранко». О Миљковићевој блискости са Томичићем најбоље свједочи чланак Златка Томичића који је под насловом «Једна необјављена пјесма» изашао у *Књижевним новинама* 1967. године, а који је Јован Младеновић на лијеп начин уврстио уз објављену преписку, као њен аутентичан коментар и свједочанство једног пријатељства. Поред тога што је у том тексту први пут објављена интегрална или радна верзија рукописа Миљковићеве пјесме «Епитаф», која је имала у поднаслову посвету «За мене и тебе драги Златко», из њега сазнајемо и читав низ детаља о познанству у Београду 1956. године и петогодишњем дружењу двојице пјесника. (Као што знамо објављена верзија пјесме «Епитаф» има само један стих «Уби ме прејака реч» и штампана је у збирци *Порекло наде* 1960. године). Томичић наглашава да су долазили у посјету један другоме у Загреб и Београд, те да су при томе знали остајати дуже времена један другоме у гостима (по десет, двадесет, мјесец дана). Кад нису били заједно дописивали су се, не толико редовно и често, колико искрено и одано.

У издање Миљковићеве преписке, Јован Младеновић је укључио укупно 25 писама Златка Томичића. Прво писмо упућено 14. фебруара 1957. године нарочито је драгоцјено јер представља Томичићево обраћање српским неосимболистима (вођи покрета Драгану Јеремићу) са изјавом да жели да буде прикључен њиховој групи због сродности поетичких идеја. Друго писмо од 7. новембра 1958. године непосредно

је насловљено на Миљковића, док су посљедња три Томичијева писма упућена «обитељи Миљковић», након трагичне Бранкове смрти. Нарочито је потресно писмо од 12. марта 1961. године у којима се Томичић Бранковим родитељима обраћа са «Драга мајко и оче», а затим исказује снажну бол и тугу због Бранкове смрти.

Поред тога, колекција преписке садржи писма и различитих других Миљковићевих блиских пријатеља, пословну преписку разних институција, издавача, књижевних листова, часописа и агенција за ауторска права, као и уговоре о издавању пјесникових књига, те различита документа, посвете у књигама из Миљковићеве библиотеке, а по броју сачуваних писама посебно издвајамо, уз описану преписку са Златком Томичићем, и преписку са Славком Михалићем у Загребу, као и са: Елфи Гитнер (Elfi Guttner), Милованом Данојлићем и Весном Парун, са Чедомиром Миндерићем, Вером Србиновић, Аленом Боскеом (Alain Bosquet), Светом Лукићем, Ђанкарлом Вигорелијем (Giancarlo Vigorelli) и др.

Издање је опремљено исцрпним предговором, у којем је Јован Младеновић дао детаљан животопис пјесников, а употпуњено је и бројним коментарима и изворима уврштених писама и докумената, који нас на прави начин уводе у пјесников приватни и књижевни свијет, а посредно нам омогућавају продубљеније разумијевање Миљковићеве личности и књижевног дјела.

Горан М. Максимовић¹⁵

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за српску и компаративну књижевност

¹⁵ goran.maksimovic@filfak.ni.ac.rs